

Vzdušný průzkum v počátečním období války

Plukovník Václav Mejda

Rozhodující úlohu v soudobé operaci má včasné, cílevědomé a nejefektivnější použití jaderných zbraní, jakožto hlavních úderných prostředků ozbrojených sil, jejichž obrovský ničivý účinek, spolu s dovedným využitím vysoké manévrovací schopnosti a rozhodné činnosti vojsk vede k porážce nepřítele.

Splnění náročných úkolů, kladených na velitele a štáby v současné válce, je podmíněno správným a včasným rozhodnutím a nepřetržitým řízením bojové činnosti vojsk na základě plné znalosti situace nepřítele, zvláště jeho raketojaderných zbraní.

Proto průzkum všeho druhu má v operačním zabezpečení činnosti vojsk vážnou a zásadní úlohu a na jeho výsledcích bezprostředně závisí dosažení úspěchu. Správně organizovaný a řízený průzkum musí zabezpečit všechny podklady pro pravdivé, včasné a správné závěry ze situace nepřítele.

Vzdušný průzkum podílí se vysokým procentem na splnění úkolů vojskového průzkumu a jeho úloha vysoce vzrostla v podmínkách soudobé války.

Některé otázky počátečního období války a vliv jejich zvláštností na přípravu a organizaci vzdušného průzkumu

Podle amerických názorů může být příští válka zahájena hromadným úderem raket a letectva do celé hloubky území protivníka bez mobilizace, ozbrojenými silami, které jsou v den D k dispozici na válčišti.

Z toho důvodu udržují imperialistické mocnosti na evropském válčišti, kde se předpokládá rozhodující srazení, značné počty pozemních vojsk a letectva na vysokých početních stavech, pokračuje v další jejich výstavbě především v NSR a vytváří válečné zásoby materiálu.

Intenzivně pokračují v atomovém vybrojování vojsk NATO, budují a rozšiřují válečné základny všech druhů, zvláště odpalovací základny řízených střel a vytvářejí zásoby jaderných hlavic, pum a náloží. Intenzivně cvičí pozemní vojska a letectvo a pod zámkou rozsáhlých cvičení s vojsky přisunují postupně válečný materiál na evropské válčiště. Všechna cvičení zahajují bojovým poplachem a ukončují je na čarách nebo prostorech, v nichž mohou být vojska doplněna a připravena k zahájení agrese.

Letectvo provádí cyklický výcvik, jehož cílem je seznámit osádky s budoucím ope-

račním prostorem, ale pod jehož rouškou jsou početní stavy zvyšovány.

Všechna tato vojenská opatření spolu se systematickým přezbrojováním vojsk nejmodernější bojovou technikou, prováděná postupně, mají vytvořit podmínky pro možné operační překvapení a jeho maximální využití v počátečním období války.

Poznatky z několika velkých cvičení NATO naznačují, že válka může být zahájena atomovým útokem, jehož trvání lze předpokládat i několik dnů. Současně s jeho zahájením mohou být pozemní vojska vyvedena poplachem na státní hranici a z chodu zahájit útočnou operaci. Tomuto zámyslu odpovídá i současná mírová dislokace vojsk v NSR.

Taktické letectvo může zahájit údery z mírových letišť a teprve s úspěšným rozvíjením útočné operace pozemních vojsk provést letištní manévry.

Použití raket taktického určení lze předpokládat až se zasazením pozemních vojsk v jejich operační sestavě.

Na prvním úderu mohou mít podíl převážně rakety a řízené střely s větším operačním doletem typu REDSTONE, MATA-DOR a MACE, popřípadě CORPORAL, avšak

především strategické letectvo, řízené střely středního a velkého dosahu.

Všechny uvedené předpoklady možné varianty zahájení války si přímo vynucují, aby průzkum všeho druhu se plně podílel již v míru na systematickém sledování a kontrole válečných příprav a vojenských opatření nepřítele.

Za předpokladu, že teprve se zahájením prvního vzdušného úderu zahájí nepřítel přesuny pozemních svazků a útvarů z prostorů soustředění, kam vojska vyvedl po ukončení cvičení v rámci operačního zastírání, z výcvikových prostorů, nebo i přímo z posádek, bude většina prostředků a sil pozemních vojsk v pohybu, včetně atomového dělostřelectva, dělostřeleckých raket typu HONEST JOHN a řízených střel LA-CROSSE a CORPORAL.

V této variantě bude se v prvních minutách války rozvíjet na frontě a v celé operační hloubce velmi složitá a pro průzkum obtížná situace.

Z hlediska průzkumu frontu jeví se v podstatě dva druhy objektů a cílů, na které musí být průzkum zaměřen:

1. Objekty trvalé nebo dočasné stacionárního charakteru, které především přímo aktivně působí v prvním vzdušném úderu nepřítele nebo mají důležitý operační nebo strategický význam.

2. Objekty pohyblivého charakteru

V těchto podmínkách počátečního období války musí být bojová činnost průzkumného letectva organizována tak, aby bylo připraveno zahájit činnost ihned se zahájením války, na heslo a splnit v prvním hromadném vzletu dva základní úkoly:

1. doprůzkum některých cílů určených ke zničení jadernými zbraněmi nebo jinými prostředky v prvním vlastním hromadném úderu a provést kontrolu jeho výsledků;

2. zjistit počáteční situaci v uskupení a pohybu pozemních vojsk, zvláště raketo-jaderných zbraní, letounů-nosičů a hlavních tankových uskupení nepřítele.

Současně s tím zahájit intenzivní průzkum a prověřit systému velení a navedení řízených střel a letectva a míst velení.

S tímto cílem se zvláště rozpracovává v plánu vzdušného průzkumu „Organizace doprůzkumu cílů v prvním hromadném vzletu průzkumného letectva frontu“.

V uvedeném dokumentu musí být přesně stanoveny objekty a cíle průzkumu, je-

žích charakter, souřadnice nebo poloha a rozměry, jsou-li známé, který útvar, jakým typem a počtem letounů doprůzkum provede ve variantě denní a noční, čas nad cílem, bojové a speciální zabezpečení a způsob předání hlášení.

Úspěšného řešení doprůzkumu cílů je možno dosáhnout jedině při centralizovaném a komplexním použití různých sil a prostředků průzkumu frontu a armád, při kvalitním a včasné zpracování a analýze materiálů získaných zvláště v období zvýšené hrozby napadení a při těsné a nepřetržité součinnosti všech sil a prostředků průzkumu, použitých dovedně a rozličnými způsoby.

S rozvíjením bojové činnosti bude doprůzkum objektů a cílů prováděn vzdušným průzkumem, agenturním průzkumem, průzkumnými skupinami zvláštního určení a skupinami vysílanými vojsky a prostředky radiotechnického průzkumu.

Doprůzkum pohyblivých objektů lze vést s největší efektivností vzdušným průzkumem a skupinami zvláštního určení. V tomto směru musí být jejich součinnost cílevědomě a centralizovaně řízena.

V určitých podmínkách stává se vzdušný průzkum jedním z základních způsobů doprůzkumu. Je však třeba zvážit, že jindy je velmi složité ze vzduchu a zvláště z velkých výšek i při použití moderních technických prostředků dobře zjistit zamaskované objekty.

Na základě operačních norem a taktiko-technických možností bojové techniky západních armád je možno uvažovat, že většina pohyblivých objektů v pásmu bojové činnosti frontu bude na jednom místě jen v omezené době.

V důsledku toho jeví se maximálně přípustná doba pro doprůzkum pohyblivých objektů taktického určení podle typů okolo 15 až 60 minut, pohyblivých objektů operačního určení 1 až 2 a 1/2 hodiny, doprůzkum polostacionárních objektů 2 až 3 hodiny a stacionárních objektů 4 až 6 hodin.

V tomto časovém rozmezí je nutno vydat úkoly, provést doprůzkum, zpracovat jeho výsledky a předat potřebné údaje těm prostředkům, které jsou určeny k úderu.

Splnění takového úkolu však vyžaduje důslednou a systematickou přípravu průzkumných osádek, jejich dovednost a mistrovství v ovládání techniky a taktiky vzdušného průzkumu. Tento požadavek musí se stát hlavním úkolem práce velitelů a štábů v operačně taktické přípravě.

Charakter současné bojové techniky nepřítele z hlediska určení kategorizace objektů průzkumu

Hlavní údernou silou soudobých armád jsou rakety všech druhů, které v ozbrojených silách NATO, především v organizační struktuře pozemních vojsk a taktického letectva, jsou zavedeny.

Současný stav a spolehlivost amerických řízených střel středního doletu a mezikontinentálních balistických raket je dosud technicky i výrobně málo uspokojivý a proto strategické i taktické letectvo zůstává nadále v imperialistických armádách významným a hlavním představitelem nosičů jaderných zbraní.

Proto průzkum zbraní hromadného ničení je také hlavním úkolem vzdušného průzkumu a v operačním rámci je zaměřen na rakety a řízené střely pozemních vojsk operačně taktického určení, letouny-střely taktického letectva a letouny-nosiče jaderných zbraní.

Rozhodující podmínkou úspěšného vedení boje s nosiči zbraní hromadného ničení je včasné jejich zjištění a bezprostředně následující zničení.

Splnění této podmínky klade především na vzdušný průzkum vysoké nároky v organizaci, plánování a zvláště v jeho operativním řízení a rychlém předání zpráv.

Cílevědomý průzkum ZHN a zvláště jeho taktiku je třeba stanovit na základě dokonalé znalosti takticko-technických vlastností a možností těchto prostředků.

Přitom je třeba vycházet z těchto zásad:

Všechny nosiče ZHN operačně taktického určení v organické sestavě pozemních vojsk jsou mobilní. Na základě jejich manévrovací schopnosti a zvláště v době potřebné k zaujetí pohotovosti k palbě je možno stanovit tuto kategorizaci:

1. ZHN s vysokou manévrovací schopností a minimální dobou pohotovosti k palbě (do 15 minut) typu HONEST JOHN, které vyžadují při jejich zjištění bezprostřední úder, jsou hlavním objektem průzkumu bombardovacího stíhacího a dělostřeleckého průzkumného letectva. Jejich průzkum musí být prováděn především vizuálními pozorováními a udáním polohy rádiem ze vzduchu, přičemž je prováděna fotografická kontrola zjištěného cíle. Průzkumný letoun musí být schopen popřípadě navést úderné letectvo na cíl.

2. ZHN s malou manévrovací schopností a delší dobou přípravy k palbě do 2 hodin

(typu CORPORAL), které dovolují vizuální i fotografický průzkum a zjištění souřadnic ze snímku vyhodnocením mokřých negativů. Jsou objektem průzkumu všeho průzkumného letectva.

Tyto cíle vyžadují před atomovým úderem doprůzkum.

3. Atomové dělostřelectvo, jako ZHN s omezenou manévrovací schopností a krátkou dobou přípravy k palbě (kolem 30 minut), které vyžadují vizuální i fotografický průzkum a udání polohy rádiem ze vzduchu. Jsou objektem průzkumu dělostřeleckého průzkumného a stíhacího bombardovacího letectva.

4. ZHN rozmístěné v operační hloubce s malou manévrovací schopností a složitou přípravou k palbě, typu REDSTONE, MATADOR a MACE. Jejich průzkum vyžaduje vizuální pozorování a fotografování s vyhodnocením souřadnic ze snímků nebo negativů. Jsou hlavním objektem průzkumu průzkumného letectva a vyžadují před atomovým úderem doprůzkum.

Při průzkumu ZHN je třeba věnovat pozornost vedení radiotechnického vzdušného průzkumu systémem navedení řízených střel, zjištění polohy a parametrů radio-technických prostředků, k zabezpečení jejich účinného rušení i úderů na tento systém.

Zbraně hromadného ničení tvoří podle kategorizace:

- **bodové cíle** — ZHN typu HONEST JOHN, LACROSE, CORPORAL,
- **plošné cíle** — ZHN typu MATADOR, MACE.

V důsledku toho jeví se stupeň obtížnosti jejich zjištění vzdušným průzkumem a nutno počítat při komplexním průzkumu ZHN s operativní součinností s ostatními druhy vojskového průzkumu, zvláště s průzkumnými skupinami zvláštního určení vševojskových armád, vysazenými v hloubce.

Úplnost průzkumu ZHN vyžaduje zjišťování skladů atomových hlavíc a munice a zvláště přepravu řízených střel a raket vzduchem. Proto věnujeme pozornost činnosti dopravního letectva na předních travnatých letištích.

Průzkum ZHN v kategorii pohyblivých cílů, malých rozměrů, s možností maskování, přesunů v malých proudech a zvláště v noci, staví před naše velitele a štáby

vážný úkol, který stojí na prvním místě v oblasti bojové a politické přípravy průzkumných osádek a jehož zvládnutí vyžaduje vysoké úsilí, iniciativu a součinnost inspektorů, letovodů a inženýrů ve štábech leteckých svazků a útvarů za bezprostředního vedení velitelů a náčelníků štábů.

V kategorii nepohyblivých objektů důležitého významu jsou letiště taktického letectva, jejichž systematický průzkum musí dát plný přehled o rozmístění a manévru letectva a využití letištní sítě k rozptýlení.

Vzdušný průzkum letišť musí zabezpečit plnou efektivnost použití atomových zbraní najisto a zabránit úderům do prázdných. Tento vážný úkol — atomové údery na letiště — musí být vždy zajištěn do průzkumem.

Letiště jsou hlavním objektem průzkumu průzkumného a frontového stíhacího letectva.

V kategorii nepohyblivých objektů průzkumu mají dále zvláštní význam **komunikace a komunikační uzly**, jako důležité tepny přesunu vojsk a materiálu. Průzkum pohybu na komunikacích musí být **zvládnut všemi osádkami bojového letectva**.

Při průzkumu pozemních vojsk musí být věnována prvořadá pozornost **tankovým divizím**, tvořícím úderná uskupení, jejich organickým ZHN, zvláště při jejich přesunech a rozvíjení a v prostorech soustředění.

Soudobé prostředky a možnosti vzdušného průzkumu

Prudký rozvoj moderní techniky a zvláště radioelektroniky v posledních letech, se projevil ve vojenství širokým zaváděním radiotechnických prostředků do výzbroje všech moderních armád. V důsledku toho se projevil kvalitativní změny i v průzkumné technice.

Soudobé prostředky vzdušného průzkumu jsou schopny zjišťovat a dokumentárně registrovat cíle širokým využitím téměř celého elektromagnetického spektra.

V oblasti jeho viditelné části rozšířila moderní technika použití fotografie panchromatické, barevné i spektrozónální. Konstrukce speciálních leteckých fotografických přístrojů šterbinových umožňuje vést vzdušný průzkum z malých výšek při velkých rychlostech. U formátových přístrojů je použito automatiky k samočinnému nastavení prvků expozice, clony a posunu filmu podle síly světelného toku v prostředí

V oblasti moderní bojové techniky, podstatně ovlivňující použití řízených střel a letectva, jsou radioelektronické prostředky a zařízení, zabezpečující jejich činnost. Účinným bojem proti nim lze podstatně ochromit použití řízených střel i letectva. K tomu cíli musí být především známy jejich polohy a provozní charakteristiky.

Uvážíme-li, že v pásmu činnosti jedné americké polní armády může být rozmístěno kolem 1000 radiolokátorů všech druhů, dojdeme k závěru, že tato bojová technika vyžaduje maximální pozornosti průzkumu a bude komplexním úkolem průzkumu všeho druhu.

Všechny údaje získané včas vzdušným průzkumem o pohybu a rozmístění hlavní úderné síly pozemních vojsk jsou základem pro použití vlastních atomových zbraní. Z tohoto hlediska je třeba průzkum chápat, docenit jeho význam a ve štábech svazků a útvarů zabezpečit dosažení znalostí hlavních druhů bojové techniky pozemních vojsk i letectva nepřítel, především průzkumnými osádkami svazků a útvarů frontového letectva.

V soudobé operaci je třeba počítat s tím, že vzdušný průzkum bude se převážně podílet na zjišťování cílů pro údery jaderných zbraní. V důsledku toho vystupuje do popředí nutnost doprůzkumu před každým atomovým úderem na cíl a zároveň kontrolního průzkumu po atomových úderech.

a podle rychlosti a výšky letounu, takže je zaručena kvalitní expozice a vyloučen smaz.

Široké použití infrafotografie zabezpečuje odstranění vlivu kouřů a zákalů v ovzduší.

V noční fotografii je vyjádřena se modernizace v přístrojích, zvláště zaváděním výbojkových zdrojů, které likvidují nedostatky zábleskových fotografických pum.

Barevná fotografie ve vzdušném průzkumu má však pro bojové použití pouze omezený význam, pro neúměrně dlouhou dobu potřebnou ke zpracování složitým fotolaboratorním procesem.

V určitých případech fotografického průzkumu speciálních objektů, zvláště maskovaných, je však její využití nutné.

Klasická **černobílá fotografie** zůstává nadále **základním prostředkem vzdušného průzkumu**, je však modernizována v při-

strojích a především po stránce rychlosti a kvality zpracování jejich výsledků.

Zavedení nových metod chemických postupů, využívání poloautomatických a automatických laboratorních přístrojů a zařízení zkracuje podstatně dobu zpracování fotografických materiálů.

V důsledku toho lze počítat při průzkumu ZHN s použitím fotografického průzkumu zvláště v kategorii řízených střel a raket s malou manévrovací schopností. Zpracování fotomateriálu ZHN provádí se rapidním způsobem a vyhodnocení z mokrého negativu. Správně organizovanou činností na letišti lze dosáhnout zjištění souřadnic ZHN v době kolem 10 minut po přistání letounu.

Charakter soudobé operace s rychle se měnící situací vyžaduje, přehodnotit staré způsoby použití letecké fotografie ve vzdušném průzkumu a hlavní pozornost zaměřit na nové metody fotografického zjišťování cílů s použitím rychlých fotolaboratorních procesů. Zdlouhavé postupy při provádění velkých prostorových snímků patří minulosti. Moderní letecká fotografie musí být usměrněna na průzkum malých prostorů s využitím rychlých laboratorních procesů.

Velitelé a štáby leteckých útvarů musí proto položit důraz na vysokou odbornou a politickou přípravu fotografických čet, zvláště laborantů a vyhodnocovačů a náčelníci štábů musí projevit osobní zájem a provádět kontrolu plnění tohoto úkolu.

Hlavním úkolem štábů v procesu dosahování a zkracování časových norem při zpracování výsledků fotografického průzkumu je odstranit nedostatky v organizaci práce na letišti od přistání průzkumného letounu do předložení hlášení nadřízenému štábu.

V současné době nelze však podceňovat i při velkém rozmachu průzkumné techniky vizuální průzkum. Průzkumné osádky musí být cvičeny v jeho provádění a v přesném udávání polohy především zjištěných ZHN, přesunů tankových jednotek, situace na letištích a ve zjišťování a upřesňování poloh míst velení a radiolokátorů protivníka.

V moderní průzkumné palubní technice jsou používány palubní radiolokátory s možností fotografování obrazovky.

Jejich předností je možnost vedení průzkumu některé bojové techniky přes mraky a v noci. Jejich nevýhodou je jejich malá stabilita radioelektrického impulsu v mlze a dešti.

Palubní radiolokační pátrače typu SRS-1 a SRS-3 tvoří základ průzkumné palubní

techniky pro průzkum radiolokátorů protivníka.

Vzhledem k omezenému dosahu pozemních pátračů a vzhledem k tomu, že anténní svazky naprosté většiny radiolokátorů jdou mimo jejich umístění, bude tíha radiotechnického průzkumu zvláště v hloubce položena na vzdušný průzkum. Vzdušný radiotechnický průzkum může tento úkol úspěšně splnit. Jeho předností proti pozemním prostředkům je to, že

a) není ve svém dosahu omezován terénem a prodlužuje podstatně hloubku radiotechnického průzkumu,

b) radiolokátory protivníka zaměřují své anténní svazky proti vzdušným cílům, takže je letoun na průzkumu v jejich poli ozáření,

c) je schopen v krátkém čase přenést své úsilí na kterýkoli směr.

Radiotechnickému vzdušnému průzkumu nebude možno stanovit průzkum všech radiolokátorů bez rozdílu, ale bude nutno zaměřit jeho úsilí proti nejnebezpečnějším radiolokátorům. Těmi jsou především radiolokátory sítě velení a výstrahy nepřítele (asi 25 % z celkového počtu) a radiolokátory systémů navedení řízených střel (asi 2,5 % celkového počtu).

Přitom je třeba mít na paměti, že síť velení a výstrahy tvoří základní síť, na níž jsou radiolokátory jiných prostředků značně odvislé. Proto odhalit tuto síť spolu s průzkumem radiolokátorů systému navedení řízených střel bude hlavním a nepřetržitým úkolem a cílem vzdušného radiotechnického průzkumu.

Vzhledem k manévrující sestavě radiolokátorů nepřítele má zásadní význam při průzkumu radiolokátorů těsná součinnost s ostatními druhy vzdušného a pozemního průzkumu, zvláště proto, že určení polohy je z výsledků radiotechnického průzkumu nepřesné a vyžaduje upřesnění doprůzkumem.

Vezmeme-li znovu v úvahu skutečnost, že bez radiotechnických prostředků nelze si dnes bojovou činnost pozemních vojsk a letectva představit, vidíme, že na vzdušném radiotechnickém průzkumu závisí i úspěch boje proti nosičům ZHN všech druhů a jejich systému velení a navedení.

Je proto úkol komplexního průzkumu radiolokátorů a systému velení a navedení letectva a řízených střel úkolem všeho průzkumného letectva a boj s těmito prostředky důležitým úkolem všech druhů zbraní.

Vzdušný průzkum má proti jiným druhům vojskového průzkumu značné možnosti. Může být veden nepřetržitě v celé šířce i hloubce operace i do hlubokého týlu, na dolet průzkumných letounů. Moderní letecká technika a palubní průzkumná zařízení umožňují jeho činnost ve dne i v noci i ve složitých povětrnostních podmínkách. Velitelé a štáby všech stupňů musí proto odpovědně přistoupit ke zvyšování úrovně průzkumných osádek a udržování průzkumných letek na vysoké bojové pohotovosti a připravenosti.

Úloha vzdušného průzkumu a zvláště jeho úkoly v počátečním období války, jeho organizace, vedení a řízení jsou důležitou součástí operačního a bojového zabezpečení činnosti vojsk a proto jejich dalšímu a všestrannému rozvíjení a zvláště praktickému zvládnutí je třeba věnovat vysokou pozornost.

